

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

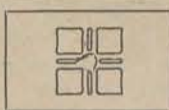
OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG”

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12 1/2
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
 Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat. □
 Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
 Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland en hier ginds.
 Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
 Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in één's schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).
 Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Wat de Inlander zegt. — Perskroniek. — Uit de O.-I. Mail. — West-Indië. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indisch Litteratuur Overzicht. — Officiële Berichten. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging: Hoofdbestuursvergadering

op Zaterdag den 17en October 1908, ten 2 ure namiddags, in het lokaal der Vereeniging Oost en West, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Agenda:

- Verslag van de Commissie van opname van gelden en andere bezittingen der Vereeniging, ingevolge al. 3 art. 40 H. R.
- Nieuwe Reglementen en Statuten van de afdelingen en commissies, in verband met de onlangs vastgestelde Statuten enz. van de Vereeniging.
- Propaganda.
- Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

Herinnering:

Zowel bij het Hoofdbestuur als bij de afdelingen zijn exemplaren verkrijgbaar van het bekende werkje:

„Een boekje over onze Oost, voor hen, die er niet geweest zijn”.

De prijs per exemplaar is f0.10.

Alsnog zijn ontvangen de navolgende gelden:

A. Voor de noodlijdenden op Curaçao:	
v. H., Arnhem	f 10.—
Afd. Nijmegen	„ 10.—
Mevr. R., geb. M., 's Hage,	„ 10.—
Mr. C. J. Bn. T. v. S., Arnhem,	„ 10.—
Reeds ontvangen	„ 158.50
Totaal	f 198.50
B. Voor het „Ondersteuningsfonds” van de Ver. Oost en West:	
J. A. K., Ape'doorn,	f 10.—
G. O. J., 's Hage,	„ 10.—
Vroeger ontvangen	f 34.50
Totaal	f 54.50

Van Boeatan:

Maandag 28 dezer werd onze permanente tentoonstelling, Heuisstraat 19, vereerd met een bezoek van den Sultan van Assahan, vergezeld door den heer L. Knappert. Zij werden door de leden van den Raad van Beheer ontvangen, die zich beijverde den hoogen gast het fraaie handwerk uit verschillende streken van den O.-I. Archipel te toonen, welke dan ook ten zeerste door den Sultan bewonderd werden. Hij roemde Boeatan's streven, en beloofde ook uit zijn land, zoodra hij weer teruggekeerd zal zijn, proeven van verschillende kunstnijverheidartikelen te zullen zenden, o.a. van het prachtige open vlechtwerk, zoo souple als zijde, van mooie, oranje-kleurige weefsels, van fraai snijwerk in ivoor en hoorn, zich daarbij aanbevolen houdend voor onze aanwijzingen. Onder het genot van een kopje thee met kwee-lapies werd in de theesalon van Boeatan een en ander ampe besproken. Reeds zien wij deze bezending verlangend tegemoet.

Wat de Inlander zegt.

De maleische bladen der laatste mail hebben berichten uit Mekka en Medina. De radja van Mekka, Sjarif Ali Basja, is plotseling overvallen door een ernstige ziekte, die hem deed vreezen voor zijn einde, waarom hij den bij de Mohammedanen hoog vereerden, invloedrijken Said, Hoesin Alhabsji, tot zich liet roepen, die hem aanried om, wanneer hij zijn ziel met zonden bezwaard achtte, die tijdig te zuiveren door goede werken, waarbij hij hem aanbeval, alle gevangenen, behalve de enkelen, die wegens moord veroordeeld waren, los te laten, en zijnen slaven met hunne vrouwen en kinderen de vrijheid te schenken. Bovendien deel de Gouverneur ten behoeve der armen verscheidene schapen en kameelen slachten en groote hoeveelheden rijst beschikbaar stellen. Met verlof van den Sultan is hij verder genezing gaan zoeken in het koelere klimaat van Thaeif. Door de loslating van al die gevangenen, waaronder een aantal bedouïnen, die er hun bedrijf van maken, de reizigers te berooven, is de weg o.a. naar Djeldah voor de pelgrims zeer onveilig geworden.

Tienduizenden manschappen zijn gelegerd om de stad Medina, ten einde deze tegen de aanvallen der woestijnbewoners, die van alle zijden opkomen, te verdedigen.

De Tjahaja Sumatra steekt een weinig den draak met een artikel in de Sinar Sumatra, waarin men den regent van Padang wil zien gelijkgesteld met een maleisch vorst, dewijl men het voor hem vernederend acht, dat zijn familieleden voor den politierol getrokken zouden kunnen worden.

De vraag, of het rijk van Menangkabau in welvaart is vóór- of achteruitgegaan, beantwoordt een Inlander in het eerstgenoemd blad in laatsbedoelden zin, en schrijft dit daaraan toe, — dat, evenals zelfs de zee droog zou worden, indien

er steeds water aan onttrokken werd, en er niet weder aan toegevoegd, — dat het geld het land uitvloeit, maar weinig of niet binnenkomt. Hij maant daarom alle jongelieden aan, wel ter harte te nemen, dat, nadat zij de school zullen verlaten hebben, zij hunnen tijd niet in ledigheid zullen slijten of onnuttig besteden, maar veel om hunne woning zaaien en de planten kweeken, waarvan zij later de vruchten zullen plukken, die hen weder tot welvaart moeten brengen. Wie tegen den regen beschut wil zijn, moet, voordat de regen valt, zich een parapluie aanschaffen. De redacteur raadt aan, vooral weder koffie te planten, opdat de oude bloeiende koffiecultuur er herleve! Die raadgevingen sluiten zich aan bij een andere, om zich meer voordeelen en aanzien te verwerven door zooveel mogelijk kennis op te doen, en coöperatief te werken.

Verder lezen wij dat:

Te Batavia is uitgekomen een veertiendaagsch tijdschrift voor vrouwen, in 't Maleisch, onder administratie van H. M. Arsad, en met medewerking van de dames L. E. Staal, F. Kremer, Dupon te Buitenzorg, Raden Ajoe Habibah aldaar, Radhen Ajoe Soehito Tertokoeso-mo, Rangkaja Harijah Rogoatmodjo te Karang-anjar, Radhen Ajoe Fatimah, Radhen Ajoe Arsjad te Batavia, Radhen Ajoe Mangkoedimedjo te Djokjakarta, Radhen Ajoe Dewi Sijah te Paron, Raden Ajoe Paringgowiroto te Rembang, Rang-kaja Nji Hadji Kamsijah te Tjiandjoer, en Poetri Fatimah te Batjan. De titel van het tijdschrift is: „Poetra Hindia” (De Indische Prins) en de abonnementsprijs f4.— 's jaars.

PERSKRONIEK.

INHOUD: De Standaard over „bedenklijke critiek” in verband met het a. s. koloniaal debat in de Kamer. — De Nieuwe Rotterdamse Courant over het tekort aan rechterlijke ambtenaren in Ned. Indië. — Een lofzang der Nieuwe Courant op den gouverneur-generaal van Heutz.

In de politieke pers begint het er weder gunstiger voor den heer Van Heutz uit te zien. Eigenaardig: eenige maanden geleden was zoo goed als iedereen het er over eens, dat de Atjeh-affaire den gouverneur-generaal geen goed heeft gedaan en nu is de wind in eens weer gedraaid. Het sterkst komt dit wel uit in de houding die de Standaard aanneemt.

Indertijd bevatte dit blad eenige bijzonder venijnige opmerkingen aan het adres van den heer v. Heutz; nu is het orgaan een en al lof.

Onder het opschrift: „Bedenklijke critiek” schrijft de Standaard:

„In onzen Archipel hebben we het zeldzame geluk thans een man te bezitten. We zaten met Atjeh en die man heeft ons met Atjeh uit den nood geholpen. In de Buitenbezittingen werd met ons gespeeld, en die man heeft er ons gezag hersteld. Ons centraal gezag in Indië leed aan bureaucratische slapte, en die man wist weer staal in het bloed te gieten.

Vergeleken bij den toestand waarin onze Archipel

verkeerde, toen kolonel Van Heutsz in Mei 1898 zijn Peditie-expeditie ondernam, kwam in onze koloniale positie in Indië een voor ons land gelukkige wending.

Nu zou dit in een ander land geestdrift voor den gelukkigen hervormer hebben gewekt, en de dank der natie zou zijn deel zijn geworden. Maar wij doen dit anders. Als zulk een krachtige figuur bij ons even zijn kop boven de gewone maat laat uitsteken, wordt hij onverwijd het mikpunt van de projectielen van critiek en benijding, die van alle zijden op hem geworpen worden. Wie zoo heel anders optrad dan de gewoonte meebracht, kan het niet bij het rechte eind hebben. Het „nul n'aura d'esprit que nous et nos amis" komt in toepassing. En al spoedig is het oordeel geveld en gaat er een geroep op, om toch hoe eer hoe beter aan de gewaagde proefneming van zulk een zonderling een einde te maken. Wijsheid, anders dan de wijsheid van het corps, heeft dan eigenwijsheid. En hier en daar komt zelfs verbazing aan het woord, dat het hoog gezag niet reeds lang ter stuiting van het kwaad ingreep.

Komt daar nu bij, dat zulk een treffelijk man in zijn karakter, in zijn manier van doen, in zijn wijze van optreden iets heeft, dat niet aanstonds het gezelschappelijk vertrouwen wekt, en bovenal, begaaf ook hij nu en dan fouten, of loopt de wind hem tegen, zoodat er wettige klacht rijst of succes uitblijft, dan steekt al spoedig uit het eerst nog schuilende misnoegen een storm op, en ontbreken de heroën van laag kaliber niet die zich volkomen ter goeder trouw inbeelden, het lieve Vaderland en dienst te bewijzen, zoo ze als één man tegen dien bederver van 's lands zaken te hoop loopen.

Bedoelt nu het protest, dat gelukkig van meer dan één zijde tegen die jacht op Van Heutsz uitgaat, alle critiek te smoren?

In het minst niet. Critiek blijft altoos gewenscht en sterkt hem op wien ze geöfend wordt, terwijl omgekeerd critieklooze toejuiching licht prikkelt tot overmoed. Zoodra daarentegen die critiek bedoelt, niet om den man die energiek optrad en handelde beter te doen handelen, maar om aan zijn handelen voorgoed een einde te maken, en den toestand terug te roepen gelijk hij dien vond en omzette — dan begint voor zoo roekelooze critiek elke verontschuldiging te ontbreken en schaadt ze 's Lands belang.

In Atjeh is met Van Daalen's zending een fout begaan, en dat men hem niet genoeg op de vingers keek, was een tweede fout; maar niettemin zal de historie het onloochenbaar feit boeken, dat v. Heutsz ons uit onze vroegere Atjeh-ellende gered heeft, en zal ook wie na hem komt, zijn stelsel moeten blijven toepassen.

Op militair gebied zijn er nu en dan wreedheden voorgekomen, die onze krijgvoering in discrediet brachten, en het is goed, ja eisch, dat hieraan met krachtige hand paal en perk worde gesteld; maar alleen hij kan hier een rechtvaardig oordeel vellen, die ook de annalen van de krijgvoering van Engeland, Frankrijk en andere koloniale mogendheden openstaat, en rekening houdt met de geheel eigenaardige toestanden, die een kolonialen oorlog onderscheiden.

Dat in de buitenbezittingen, met name op Sumatra en Celebes, een einde is gemaakt aan onze laat-maar-waaien politiek, en dat, zonder uitzetting van militaire hulpmiddelen, ook op Bali en ten deele zelfs op Nieuw-Guinea, aan de anarchie, die er vaak heerschte en ons gezag miskende, een begin van een einde is gemaakt, kan niet gelaakt, maar moet geloofd door een ieder, die met de veranderde positie der algemeene politiek in O.-Azië rekening houdt. We zijn niet meer een Oost-Indische Compagnie, die factorijen sticht uitsluitend om handel te drijven. We zijn een Europeesch land, dat de taak op zich heeft rusten, om op een uitgebreid Aziatisch gebied orde te scheppen, ons gezag te laten doorwerken en onze positie in den Archipel, ook met het oog op mogelijke verwickelingen, te bevestigen. En dit groote doel heeft generaal Van Heutsz, binnen korten tijd en met beperkte hulpmiddelen, op zoo uitstekende wijs bereikt, dat, al had hij niets anders gedaan, hij reeds hierdoor naam in onze koloniale historie zou hebben gemaakt.

En al moet, met het oog op onze bewindvoering, toegegeven, dat een civiel gouverneur-generaal in den regel boven een militair voorkeur verdient, het heeft toch ook zijn goede zijde, dat eens een enkele maal een militair gouverneur optreedt, die iets van de energie van den krijgsman in de administratie weet over te storten, haar sleur breekt, en de bureau-cratie door de „cratie" van een denkend hoofd weet te vervangen.

Wij durven dan ook vertrouwen, dat het komend debat over Indië, bij alle waardeering van gerechtvaardigde critiek, de critiek die voor het grootsche in Van Heutsz' optreden blind is, tot de orde roepen en beschamen zal. Van Heutsz staat te hoog, dan dat hij niet naar goeden raad en billijke critiek zou willen luisteren, maar die critiek moet op de waardeering volgen, en niet aan de waardeering, van wat we aan hem verplicht zijn, het zwijgen opleggen.

Het treft hierbij gelukkig, dat dezelfde minister, die zijn benoeming tot gouverneur-generaal aan de

Koningin voordroeg, ook thans met de verdediging van zijn bewind belast is. In dit opzicht komt de wisseling van Kabinet, die in den aanvang van dit jaar plaats greep, ons ten goede. Idenburg weet waarom hij Van Heutsz uitzond en is the right man on the right place, om zijn aanblijven te verdedigen.

Het kan toch niet anders, of de aanval op Van Heutsz, zoo hij een ernstig en doortastend karakter verkreeg, zou den minister van Koloniën zelve treffen, die niet alleen verantwoordelijk is voor het schild, waarmee hij den gouverneur-generaal dekt maar evenzoo voor het hem toevertrouwen van het hoog gezag in Indië.

De positie van den gouverneur-generaal in Indië is te precair, om hem het gezag te blijven toevertrouwen; zoo het publiekelijk in de Staten-Generaal ondernijnd wordt. Wie acht, dat zijn bewind voor ons land en onzen Archipel tot schade is, mag en kan niet volstaan, door het moreel af te breken. Wie moreel afbreekt, moet ook terugroeping durven eischen. Alleen aan een verwerping van dien eisch door de Staten-Generaal, zal zijn bewindvoering dan nieuwe kracht ontleenen. Of ook, werd onverhoopt die eisch door de Staten-Generaal toegestaan, dan zou niet alleen de Staten-Generaal, maar ook de minister van Koloniën, en in hem het Kabinet zelf, getroffen worden.

Doch daartoe komt het niet. Veeleer mag verwacht, zegt ten slotte de *Standaard*, dat, als de kruitdamp van dezen parlementairen strijd zal zijn opgetrokken, het besef dat we thans een waarlijk groot man als onderkoning op Buitenzorg bezitten, een stemming wekke, die zijn zwakheden te dragen weet, en ongestoord het groot werk laat doorgaan, dat v. Heutsz met zoo zeldzame energie aandorst.

Met belangstelling las de *N. Rott. Crt.* in het studentenweekblad *Minerva* de volgende bekendmaking:

„Namens de Vereenigde Faculteiten der Rechtsgeleerdheid en der Letteren en Wijsbegeerte wordt bekend gemaakt, dat de hoogleeraren, betrokken bij de studie der aanstaande Indische rechterlijke ambtenaren, besloten hebben, met het oog op de dringende behoefte aan meer studeerenden voor 't z.g. faculteitsexamen, bij wijze van proef den leergang voor dit examen van twee academiejaren te verkorten tot ruim één jaar, met dien verstande dat zij, die in September van zeker jaar deze studie beginnen, zonder bezwaar het examen zullen kunnen afleggen reeds in December van het volgende academiejaar.

Leiden, 21 Sept. 1908.

De Secretaris der Vereenigde Faculteiten:
J. H. CARPENTIER ALTING."

Hieraan knoopt het Rotterdamse blad de volgende opmerkingen vast:

„Het is waarlijk hoog tijd, dat er van de talrijke meesters in de rechten, die Nederland jaarlijks aflevert, wat meer zich gaan bekwamen voor de Indische rechterlijke macht. Het is bekend, dat ruim tien jaar geleden de lust in die studie zoo groot was als de regeering maar wenschen kon, doch dat toen, door een misplaatsten zuinigheidsmaatregel — haast geen uitzending op regeeringskosten meer — de stroom is afgeleid. Sindsdien intusschen is de toestand voor de gegadigden weder zeer aannemelijk geworden in ons oog: de regeering kon de laatste jaren gemiddeld 17 juristen per jaar gebruiken; zij waarborgt aan hen vrijen overtocht; en zij heeft — tijdens het ministerschap van mr. Fock — hun gratificatie voor uitrusting van f1000 gebracht op f2500. Ook de geldelijke vooruitzichten in Indië zijn aanlokkelijk: een begintraktement van f250 's maands, dat na anderhalf of twee jaar tot f500 en vervolgens tot f600 klimt om voor nagenoeg iedereen te stijgen tot f800 's maands, terwijl de besten — de leden van het Hooggerechtshof enz. — tot f1400 's maands of hooger komen. En ook 't pensioensvoortzicht is mooi: na 25 jaar dienst krijgt ieder, die normaal gediend heeft, een pensioen van ongeveer f3000 's jaars, en de gelukkigen klimmen hooger.

Liever dan hier een klacht aan toe te voegen over de hokvastheid onzer jongemannen of eene aansporing tot ruimer aspiraties, brengen wij in herinnering, hoe een tot oordeelen zoo uitnemend bevoegd man als de oud-president van het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië, mr. W. Winkel, nog in de Indische Gids van Januari jl. heeft geschreven: „Ik besluit met een krachtige opwekking tot de jeugdige Nederlandsche rechtgeleerden om zich aan te melden voor den rechterlijken dienst in Nederlandsch-Indië, welke naast goede bezoldiging, een hoogst eervolle en ruimschoots voldoende verschaffende loopbaan opent."

Wij hopen voor Indië, dat die opwekking bij velen zal inslaan."

In een vierde (slot)artikel, dat de *Nieuwe Courant* aan den stand van zaken onzer koloniale politiek wijdt en waarbij vooral in het licht wordt gesteld hoe onder het regiem Van Heutsz Indië op allerlei gebied vooruit is geholpen, dank zij het

initiatief van den heer Van Heutsz, zegt het blad onder meer:

„Te ontkennen valt niet, dat in sommige opzichten dit initiatief niet met genoegzame overtuiging is aangewend of soms in verkeerde richting kracht is geöfend; zoo toont zich bij den dienst der B. O. W. bijvoorbeeld, een bedenkelijke slapheid in het tot stand brengen der zoo noodzakelijke irrigatiewerken en staat diezelfde slapheid het met voortvarendheid doorvoeren der uibredingsplannen op het gebied van het onderwijs in den weg. Ook aan den ongunstigen veiligheids-toestand op Java heeft Van Heutsz, naar veler meening, zijn aandacht niet genoegzaam gewijd, terwijl enkele malen zijn benoemingen een bedenkelijk karakter droegen. Herhaaldeijk hebben zijn handelingen te zeer den stempel van zijn impulsief karakter gedragen. Fouten en tekortkomingen zijn er stellig vele op zijn rekening te schrijven, maar... van welken man die veel doet zou ditzelfde niet kunnen worden gezegd?

Vroeger hebben wij overigens reeds erkend, dat deze groote figuur zijn kleine zijden had.

Overtuigd van de wenschelijkheid om, waar het zulke groote belangen gold, ook deze in het licht gesteld te zien, hebben wij zelfs in onze kolommen, aan mannen van betekenis — met wie wij op vele punten van meening verschilden — het woord gelaten, welke ze scherp hebben geheeld.

Verre echter van ons aan hun inzicht te binden, heeft ons dit meer vrijheid gelaten om zijn groote zijden zonder eenige terughoudendheid in het licht te stellen.

De betekenis van Van Heutsz ligt voor ons voornamelijk in zijn zeer groote kracht van wil, zijn energie, in, gelijk wij het in ons eerste artikel uitdrukten, zijn vermogen om de dingen te doen gebeuren. Ofschoon talent om de dingen persoonlijk te verrichten hem niet ontbreekt, heeft het tijdperk zijner landvoogdij genoegzaam doen uitkomen, dat zijn voornaamste hoedanigheden die zijn van den regeerder, van den man, die groote concepties weet te vatten of uit te denken, de personen weet te vinden, die ze onder zijn oppertoezicht uitvoeren, en van wien zulk een kracht uitgaat, dat die uitvoering werkelijk geschiedt.

Nederland heeft in Van Heutsz een uitnemend werkman, die voor den arbeid, in Indië nog te verrichten, niet te missen is.

Nu is het duidelijk, dat zijn vijanden en tegenstanders het er op te zetten om bij het aanstaande debat den man, die hun een aanstoot is — voor velen omdat hij doet gebeuren, wat zij gezegd hadden, dat nooit zou kunnen — ten val te brengen.

Met den meesten ernst en den meesten klem dringen wij erop aan, dat niet wegens een min of meer gemotiveerde ontstemming over zekere begane fouten of tekortkomingen, welke op den algemeenen gang van zaken slechts van voorbijgaanden invloed kunnen zijn, tot een daad zou worden overgegaan, waardoor Indië van zijn machtige drijvende kracht zou worden beroofd.

Wij zijn niet van oordeel, dat een zeer langdurig stadhouderschap van Van Heutsz tot de gewenschte dingen zou behooren — al is een 5-jarig stadium wel heel kort om de hoedanigheden van een regeerder tot haar recht doen komen — want hij is meer de ploeger en de zaaier, de man, die groote scholten weet te verzetten, dan de tuinman, die het in de voren gezaaide zal opkweken.

Maar hem thans uit zijn arbeidsveld wegrukken, zou een onherstelbaar persoonlijk verlies aan Indië te brengen. En tevens een hoogst ongewenscht démenti geven ten opzichte der thans ingeslagen richting, de richting van hen, die durven en doen: een huldiging daarentegen van routine en bureaucratie, van de persoonlijke belangen, van het raisonneren en uitstellen.

Wij spreken de hoop uit, dat de Kamer dit zal inzien en zij, door de regeering voorgelicht, met de algemeene richting der door Van Heutsz gevolgde politiek haar instemming zal betuigen.

Laat zij dit doen na een breed debat, geopend door een beginselverklaring der regeering, welke geen twijfel kan laten omtrent den adel harer bedoelingen, de ruimte en duidelijkheid van het te openen perspectief; aan de banale uitspraakjes waarmee zij zich andere jaren behielp hebben wij deze maal stellig niet genoeg.

Het gebouw onzer Indische politiek van 't oogenblik is er een, waard om getoond te worden: laat de regeering de staketse's, welke het te lang hebben omhuld, wegnemen, en er het Nederlandsche volk binnenleiden.

Noodig is het voorzeker, dat op afdoende wijze de sprookjes omtrent een roof- en brandpolitiek, waarmede onwetenden of vooringenomenen de gemoederen tot gemakkelijke verontwaardiging prikkelen, worden opgeruimd. Maar wij wenschen meer; tegenover dit negatieve werk moet iets positiefs worden gesteld, tegenover het ontkennen van wat niet bedoeld is, past het uitbeelden van wat wel bedoeld wordt. Het ideaal dient gesteld, zoo roept geestdriftig het blad ten slotte uit, „indrukwekkend in de oprechtheid zijner lijnen — en met de stukken in de hand dient bewezen (het kan!) dat daarnaar wordt gehandeld."

Uit de O.I. Mail.

Oost en West te Batavia.

In het *Bat. Nieuwsblad* van 22 Aug. lezen wij: „De gisteravond gehouden algemeene vergadering van de Ned.-Ind. Vereeniging „Oost en West” werd slechts door drie personen bezocht, zoodat de president, de heer E. A. Zelinga, niet in de gelegenheid was het jaarverslag uit te brengen.

Aan het verslag ontvende het blad het volgende:

„Het aantal leden is verminderd; deze vermindering heeft natuurlijk ten gevolge, dat ook de financiën niet versterkt worden en daardoor moet het bestuur wel eens pannen, die zij in het belang der inlandsche kunstnijverheid heeft, onuitgevoerd laten. Toch behoeft de Vereeniging niet ontevreden te zijn. Eersens heeft zij den eersten stoot gegeven tot het houden van jaarmarkttentoonstellingen, eerst te Batavia; en nadat gedurende een 3 tal jaren die jaarmarkttentoonstellingen, bekend onder den naam van „Pasar Gambir”, een succes geweest zijn voor den inlander, volgden spoedig ook andere plaatsen, en voor 1908 kon men constateeren, dat de jaarmarkttentoonstellingen in de meeste groote plaatsen in Nederlandsch-Indië worden gehouden, nog wel niet zonder den financieelen steun van de regeering, maar het laat zich aanzien, dat men in de toekomst het zonder die hulp zal kunnen doen.

Het welsagen dezer jaarmarkttentoonstellingen danken wij voor het grootste deel aan de groote hulp, die door de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur wordt verleend.

Ten aanzien van de permanente tentoonstelling der Vereeniging „Oost en West”, kunnen wij het volgende mededeelen: De verkoop heeft in 1907 bedragen f20.263.99, waaronder is begrepen de verkoop van 2 groote stukken houtsnijwerk, die tijdens de „Pasar Gambir” van 1907 door dr. Alfred Maas voor musea werden aangekocht. Rekenen men nu deze verkoop als een buitengewone, dan is het bedrag in 1907 ontvallen ongeveer gelijk aan dat van 1906.

Aan onze permanente tentoonstelling hebben wij thans als onderdeel daarvan verbonden een werkloos voor japaasche houtsnijwerkers, die onder leiding van ons bestuurslid, den heer Victor Zimmermann en onder toezicht van den architect M. J. Hulswit, die uit louter belangstelling dit toezicht op zich heeft genomen, hun dagelijkschen arbeid verrichten. Door de Ned. Ind. Gas-Maatschappij werd daartoe een terrein afgestaan, waarop door ons een werkloos en woningen voor de werklieden zijn opgericht. Het van deze werkplaats afkomstige werk is aanmerkelijk veel beter dan dat hetwelk vroeger door de Javanen in de kampongs thuis werd gemaakt. De vooruitgang is merkbaar; het plan bestaat dan ook om van deze werkplaats langzamerhand een soort vakschool te maken, waar de ouderen de jongeren zullen onderwijzen. Wij achten den tijd nog niet gekomen om voor een dergelijke vakschool de hulp der regeering in te roepen. Eerst dient onderzocht te worden of een dergelijke school levensvatbaarheid en nut zal hebben, en wij meenen op den weg te zijn, om tot een grondig onderzoek te komen.

De man, die als teekenaar gedurende eenige jaren de werkzaamheden van houtsnijwerkers had geleid, de Javaan Ekka Winangon, moest helaas zijn arbeid opgeven, omdat een verouderd trachoom hem het gebruik zijner oogen benam. Dank zij de uitstekende hulp door dr. Westhoff aan hem verleend en zijn verpleging in het blindeninstituut te Bandoeng mogen wij verwachten, dat aan dezen kunstenaar het gebruik zijner oogen zal worden teruggegeven.

De inrichting der werkplaats heeft veel geld vereischt en de omstandigheid dat het in de eerste plaats noodig is, de Javanen geregeld aan het werk te houden, dat zij kunnen rekenen op een vast inkomen, maakt dat van de weinige middelen der permanente tentoonstelling dikwijls veel wordt gevegd.

Op 31 December 1907 bedroegen de middelen f3806.82.

Evenals andere jaren werden wederom medailles en diploma's beschikbaar gesteld voor de bekroonde inzendingen op de jaarmarkttentoonstelling. Het plan bestaat bij het bestuur om een inzending van inlandsche kunstnijverheid te doen plaats hebben op de wereldtentoonstelling, die in 1910 te Brussel zal worden gehouden. Wil de inlandsche kunstnijverheid daar behoer-

lijk vertegenwoordigd zijn, dan dienen de plannen voor de inzending reeds nu te worden uitgewerkt. Door het bestuur zal dan ook van deze plannen aan de regeering van Nederlandsch-Indië mededeeling worden gedaan, met verzoek in de uitvoering daarvan haar steun te willen verleen.

Het bestuur in 1907 bestond uit de heeren: E. A. Zelinga Azn., voorzitter, mr. J. G. Pot, V. Zimmermann, C. M. Pleyte, R. P. H. M. van der Meer, W. van der Worm, secretaris-the-saurier en raden mas Pawiro Diningrat. Deze laatste ontviel ons door den dood. In zijne plaats heeft zich de patih van Batavia, raden mas Ario Dhipkoesoemo, beschikbaar gesteld, die tot lid van het hoofdbestuur werd gekozen.

Pasar Gambir.

Over deze te Batavia gehouden jaarmarkt lezen wij in de *Jarabode*:

De toeloop van bezoekers is zeer naar wensch. Op Maandag 24 Aug. bv. bezochten 1145 Europeanen, 1671 vreemde Oosterlingen en 9780 inlanders het afgesloten terrein, gevende een uitkomst van ongeveer f700.—. De voetbalmatch op gisteren werd bijgewoond door 834 Europeanen, 415 vreemde Oosterlingen en 3400 inlanders. De opbrengst aan entrees was f335. En 't pasarterrein, ja, dat is eigenlijk immer gevuld en voor velen, waaronder menig Westerling, het aardigste gedeelte van de jaarmarkttentoonstelling. Doch dat brengt geen geld in 't laadje. Men overweegt het plan om in 'tkomend jaar de tourniquets te doen verhuizen naar de ingangspoorten van 't jaarmarktterrein, m. a. w., dan de entrees te heffen voor een bezoek aan 't geheele complex, zooals ook te Soerabaja gewoonte is geworden. Hoe weinig 't moge zijn, iets wil men den inlander toch laten offeren voor zijn jaarmarkt en tentoonstellingsbezoek. Zóó zal 't ook mogelijk worden, dat de jaarmarkttentoonstelling zich zelve bedruipt.

En dat moet. De regeering zit er nu al danig achter om, zoo eenigszins mogelijk, het verleende voorschot van f4000.— terug te krijgen. Het comité werkt dan ook zoo zuinig mogelijk. Had men in vorige jaren ten gemakke van 't bestuur enz. hier en daar telefonen aangebracht, thans behelpt men zich met de politie-telefoon, om de voor elk toestel gevorderde f25 te besparen. Zoo is er meer.

Openings-champie was overbodig, werd dus geschrapt.

In Deli, tusschen de rijke tabaksboeren, gaat 't makkelijker met die vervelende financie-zorgen. Ook daar een tentoonstelling. Maar in 'n handomdraai was 'n waarborgfonds van 25 mille bijeengestort. In zekeren zin doet die tentoonstelling der bataviasche kwaad. Instellingen als Oost en West, de weefschool van Mevrouw Motman-Schiff enz. kunnen ook niet enkel van reine lucht bestaan. Daarom zijn naar 't koopkrachtig Deli fraaie inzendingen gestuurd, die we hier dus noodzakelijkerwijze moeten missen.

Velen hebben de opmerking gemaakt, dat het tijdstip voor de tentoonstelling minder gunstig is gekozen, wijl de tweede helft van de maand.... enfin, ge weet wat we bedoelen. We hebben iemand gekend, die heette in de eerste maandelijft Fortuijn Drooglever, in de tweede helft noemde hij zich Drooglever Fortuijn. Er bestaan echter wel degelijk geldige redenen voor de vaststelling der data, zooals thans is geschied. Dat koninginnedag in de tentoonstellingsweek valt, is nu eenmaal gebruik geworden. Doch de jaarmarkt meer naar September verschuiven was niet mogelijk met 't oog op de komende poeasa. Er is wel degelijk te voren bij de betrokken inlandsche autoriteiten naar geïnformeerd. Men heeft echter reeds in overweging genomen, om, bij gunstige weersgesteldheid, ook nog een of meer Septemberdagen te blijven jaarmarkten.

Gisteren werd het comité nog verblijd met de aankomst van een fraaie collectie Borneosch koper en van Sumatraansch vlechtwerk enz.

De Vereeniging Toeristenverkeer

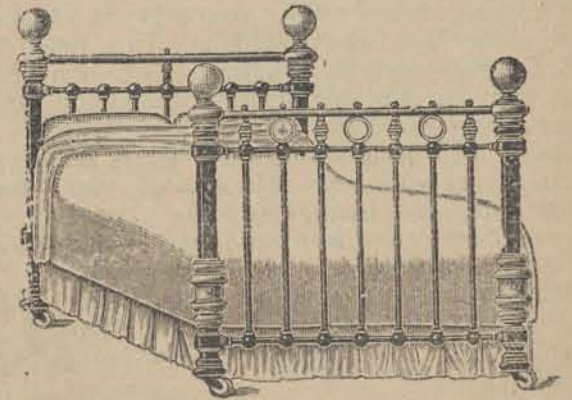
kwijt zich met lofwaardigen ijver van de taak, welke zij zich heeft gesteld om Java in den vreemde meer bekend te maken en den reizigers alle aanwijzingen bij voorbaat te verstrekken, welke zij behoeven om zich hier, zonder veel mondelinge navraag, zelve te kunnen oriënteren.

Na de kleine gids voor een rondreis over Java in 8 dagen — voor het internationale doel

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT — OVER DE — PRINSESTRAAT.

TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG.

LEDIKANTEN, SPRING-, KAPOK- EN PAARDENHARENMATRASSEN, ETC. ETC.

IN GROOTE KEUZE, BILLIJKE PRIJZEN EN SOLIDE QUALITEIT.

MAGAZIJN GESLOTEN VAN HALF EEN TOT TWEE UUR.

DAMES VERLANGT

ge een heldere Wasch, stuurt haar dan naar de Stoom-Wasch- en Strijkrichting

„BLEEKLUST”

Volkomen onschadelijke behandeling door machines van 't nieuwste systeem.

**BEDIENING VLUK EN ACCURAAAT
CONDITIËN BILLIJK.**

Aanbevelend, G. A. VERSTEEG,

**Bleekerij „Bleeklust”,
HAASTRECHT, bij Gouda.**

FRANS MIGA

MEC. DENTIST.

VAN KINSBERGENSTRAAT 78. — DEN HAAG.

Dagelijks te consulteeren van 9-4 voor plaatsing van
KUNSTTANDEN en GEBITTEN.

Speciale bewerking voor de Tropen.

in het Engesch gested — is er nu een versche-
nen voor een *trip* van 14 dagen, terwijl er bin-
nen enkele dagen een het licht zal zien voor 3
weken.

De nu verschenen gids geeft aanwijzingen
voor een tochtje over Batavia, Buitenzorg, Soe-
kaboei, Garoet — met toertes naar den Pa-
pandajan en Teaga Bodas (het doodenmeer) —
vervolgens langs de „trop'sche St. Gothard
lijn" over Maos naar Djokdja. Van daar naar
den Boro-boeloer en dan naar Soerabaja en To-
sari met den Bromo en den Penandjaan en dan
terug naar Soerabaja en Batavia.

Aan alle bezienswaardigheden is de noodige
aandacht geschonken. Alle hotels van goeden
naam zijn, met hunne tarieven, vermeld. Ook
de adressen, waar men automobielen kan huren;
en die van de verschillende consuls.

Van belang is de mededeeling dat men bij het
wereldtoeristen-bureau van Thos. Cook & Son
terecht kan voor rondreisbiljetten van de Staats-
spoorwegen.

* * *

De gouvernementen-pandhuisdienst.

Naar aanleiding van het daarover verschenen
verslag schrijft de heer R. Broersma in *De
Week* van het *Soer. Hblad* o.m.:

„Dit kan een der gewichtigste jaarlijksche
uitgaven zijn, door de Regeering te ondernemen.
Het verslag nu over 1907 geeft wel geen nieu-
wen kijk op het Indisch pandhuis, doch het is
geenszins van belang ontbloot en zeker loont
het de moeite de voornaamste bevindingen van
het waarnemend hoofd van den pandhuisdienst
te bestudeeren. Immers is het pandhuis een instel-
ling, verbonden aan de welvaart of mindere
welvaart van den Javaan; het pandhuis dat, als
alle dingen van deze wereld, ontaarden kan.
Het wil een hulpe voor den zwakke zijn; hoe
vaak is het zijn ondergang geweest?

Wat nu is het resultaat van de staatsbemoeie-
nis in Indië met het pandhuis? De proef met
gouvernementen-pandhuizen, in 1903 begonnen...
is zij geslaagd? Op deze vragen geeft het ver-
slag over 1907 evenmin als dat over vorige ja-
ren een afdoend antwoord; kan het natuurlijk
niet geven. Daartoe zou men moeten beschikken
over een ervaring van vele jaren. Bovendien,
zoolang het particuliere pandhuis bestaat naast
dat van het gouvernement, ontsnapt de verpan-
ding op Java aan een juiste taxatie, aan een
juiste beoordeeling harer werking. Met schroom
moet men de conclusies, waartoe een jaarver-
slag van den pandhuisdienst komt aanvaarden,
en het geeft eenig vertrouwen, dat de chef van
den dienst ook zelf dien schroom vertoont.

Welke slotsom zou men willen trekken uit
het feit, dat te Soekaboemi de inbreng van pan-
den in den tijd van 6 jaren is verdubbeld? Po-
pulariteit van het pandhuis, of toeneming der
bevolking, of stijging in de behoefte aan ge-
munt geld, of verregaande ondegelijkheid van
den Javaan? Deze vragen zijn uit te breiden en
een antwoord van waarde verkrijgt men al-
leen door de verschijnselen te verbinden aan tal
van andere gegevens, waarover de bestuursamb-
tenaar en de belastinginnehmer en de rechter en de
arts misschien beschikken. Maar de statistiek in
Indië is een armoedig schepsel en zeer frivol.

En uit het verslag blijkt dat, onder de huidi-
ge regeling, reeds menig surplus *niet* aan den
rechthebbende kwam. De helft bleef onafgehaald
en is in 's Lands kas gestort. Op grond daar-
van ontraden wij ten eerste het uitgeven van
pandbriefjes aan toonder.

Is vermindering van de rente mogelijk en
geoorloofd? De chef erkent, dat, waar de pand-
huisdienst een half miljoen winst heeft opgele-
verd aan het land, verlaging der rente mogelijk
is. Echter, zegt hij, moet het gouvernement
voorzichtig zijn en voorloopig nog geen ingrij-
pend besluit te dien aanzien nemen. Eerst in
1914 zal de pandhuisdienst over heel Java zijn
ingevoerd en eerst dan zal de ondervinding rij-
kelijk zijn. Toegegeven: maar toch blijft het
voor ons een aanstoot, dat 's Lands kas een
half miljoen verdient aan de pandjes van den
Javaan.

Schrijver besluit zijn betoog met de woorden:
„De chef heeft in zijn rapport de ambtenaren
geprezen, zichzelf houdt hij buiten dien lof.
Daarom te liever geven wij hier plaats aan een
mededeeling van onzen correspondent, waaruit

blijkt, dat de heer Nittel voortdurend bezig is,
het gehalte van zijn personeel te verbeteren en
door cursussen te houden zijn ambtenaren oefent
in de kunst van het schatten. Te Madioen, werd
in Juli een cursus gehouden, deze maand is er
een te Poerwodjo. Eerlijkheid en bedrevenheid
der ambtenaren zijn onmisbare factoren ook
voor den best ingerichten pandhuisdienst.”

* * *

De *Jarabode* meilt onder het opschrift:

Een nieuwe maatregel.

Bleven vroeger, zooals bekend, de adviezen
van den raad van Nederlandsch-Indië voor de
departementsche's een gesloten boek en werd
alleen, nadat daartoe uitdrukkelijk door een di-
recteur het verzoek aan de regeering was gedaan
na instemming van den raad, bij wijze van ut-
zondering, aan dezen inzage verleend van een
advies, waarvan de kennisneming hem de be-
wegredenen leerde kennen van een, tot den
werkkring van zijn departement behoorenden,
genomen maatregel of waaruit hij kon lezen uit
welken hoofde van zijn voorstel was afgeweken,
die geheimzinnigheid, welke niet in 's Lands be-
lang was te achten, is, naar wij vernemen, se-
dert korten tijd opgeheven.

De directeuren van algemeen bestuur worden
thans in de gelegenheid gesteld om kennis te
nemen van de raads-adviezen, welke bestrijding,
hoezeer dat nagenoeg steeds vruchteloos is, hun
evenzeer is toegestaan.

Wij kunnen hieraan nog toevoegen, dat de
raad van Indië in den laatsten tijd gebruik
maakte van het bij artikel 35 van het Regee-
ringsreglement aan hem toegekend recht om aan
den gouverneur generaal voorstellen te doen,
hetgeen te voren nimmer of hoogst zelden ge-
schiedde.”

* * *

Iets over de suikercultuur.

Naar aanleiding van de in de jongste afve-
ring van het *Tiidschrift voor Nijverheid en
Landbouw in Ned.-Indië* opgenomen uitvoerige
beschouwingen over den invloed van de suiker-
cultuur op hare omgeving, van de hand van
den heer D. van Hinloopen Labberton, die
vroeger bij die cultuur werkzaam is geweest,
schrijft 't *Soer. Hbl.*: „Wij kwamen te weten,
dat door het Suiker-syndicaat een uitgebreide
enquête is ingesteld naar den invloed van de
suikercultuur in deze gewesten, en dat de
schrijver een deel der verkregen gegevens, n.l.
die welke handelen over den invloed der fa-
briek op hare omgeving, bewerkt heeft.

Het stuk lezend, vroegen wij ons eenige ma-
len af: of de heer Van Hinloopen Labberton
soms redacteur is van een Indische courant? Im-
mers wie de meening verkondigt, dat de suiker-
cultuur de welvaart der inlandische bevolking
zeer bevordert, moet per sé iemand zijn, die dat
doet om de suikermannen „in het geveel" te
komen en hiermee zijn voordeel te doen. Groot
was dan ook onze verbazing in den regeerings-
almanak het onweerlegbaar bewijs te vinden, dat
de heer Van Hinloopen Labberton géén courant
of eenig ander publiek orgaan redigeert.....

Van de verbazing bekomen, lezen wij in het
artikel des heeren Labberton, dat zijn studie
hem geleid heeft tot het inzicht, dat de Inland-
sche bevolking door het bestaan der suikerindus-
trie zeer wordt gebaat. Als wij verder zijn uit-
eenzetting volgen ook over de uitkomsten van
het onderzoek der mindere-welvaart commissie,
stuiten wij opeens — en onze oogen gaan wijd
open — op de volgende vet gedrukte conclusie:

„Door deze uitkomsten van het welvaartson-
derzoek — welke stellig nog beneden de werke-
lijkheid blijven — is de stelling, dat de aanwe-
zigheid der suikerindustrie, in vergelijking met
de uitkomsten van den eigen landbouw der be-
volking, voor deze bevolking een reusachtig fi-
nancieel voordeel oplevert, zeker voor goed
bewezen.”

Het is voor de anti-suikermannen om te be-
sterven.

Is het niet teeknend, dat menschen, die, zoo-
als de heer Labberton, van de economische be-
teekenis der suikercultuur een studie, lees:
grondige studie, hebben gemaakt, tot de conclu-
sion komen, dat met die cultuur Java staat en
valt, terwijl lieden, die ternauwernood suiker-
riet van maïs kunnen onderscheiden, niet weten
hoe hard zij moeten schreeuwen om de suiker-
cultuur naar beneden te halen?

Hoe „economisch" de inlander soms denkt,
wordt op een bijzonder treffende wijze geill-
lustreerd in het hierboven aangehaalde artikel.
De heer Labberton verhaalt namelijk het vol-
gende:

„Op een goeden morgen bleek op de fabriek
G. eene werkstaking uitgebroken. Het was tui-
ten den maaltijd, maar voor het uiteennemen der
machinerieën, voor schoonmaak en bijbouwingen
waren hrei wat handen noodig. De ochtend
had al geluid — het sein voor werkzoekende
handen — en weerklonk voor de tweede maal,
maar niemand verscheen op de „rol" om inge-
schreven te worden tot controle op de uitbeta-
ling van het loon des namiddags.

Stechts zag men hier en daar op den grooten
weg groepjes koeli's, staande of aan den kant
van den weg neergehurkt, maar zelfs geen „on-
derkruiper" zette een voet op het fabrieksterrein:
het was inderdaad eene reguliere en goed voor-
bereide staking. Vastberadenheid klonk uit het
doffe stemgeruisch, waarmede de hoofdfabrieks
mandoer, die op kondschap werd uitgezonden,
ontvangen werd.

Met eene deputatie uit het midden der werk-
lieden keerde deze terug, om de grieven der sta-
kers te onthullen. Deze bleken hierin te bestaan
dat het loon van de minderjarige kinderen —
d'e voor lichte werkjes, door den ijver, welken
zij ontwikkelen, gaarne te werk gesteld worden
— verhoogd was van 10 op 12½ cent daags.

De volwassen mannen daarover „maloe", zij
schaamden zich over de wanverhouding, welke
daardoor in vergelijking met hun loon (van 20
cents voor de mannen en 15 cents voor de
vrouwen) ontstaan was, en weigerden te wer-
ken en hunne kinderen naar het werk te zenden,
zoolang het loon der laatsten niet op 10 cent
teruggebracht zou zijn.”

Een vreemde bijkomende omstandigheid is, dat
de mannen geen hóóger loon vroegen.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Koninginnedag werd als gewoonlijk te Paramari-
bo recht feestelijk gevierd.

Tegen 8 uur verleende de gouverneur audiëntie in
de groote zaal van het gouvernementen-gebouw, waar
bij monde van den voorzitter der Koloniale Staten,
J. da Costa, de gelukwenschen van de bevolking
aan den vertegenwoordiger der Koningin werden
overgebracht.

Daarna had de parade plaats, waaraan het gar-
nizoen, de schutterij en een afdeling van de poli-
tie, deelnamen. De parade werd gecommandeerd door
den kapitein Crena Uiterwijk, terwijl gouverneur
Fock de troepen inspecteerde.

Na de parade had de gebruikelijke optocht van
markt vrouwen plaats, waar gouverneur Fock de
hulde der markt vrouwen in ontvangst nam, om
straks, na afloop van den roeiwedstrijd, de beleef-
heid te reciprocieren door een bezoek aan de markt,
waar hij met groot gejuich werd ontvangen.

De vereeniging tot bescherming van dieren, had
voor dezen dag een tentoonstelling van steenezels
georganiseerd, een wedstrijd in het niterlijk en ge-
zond voorkomen van de beesten, als teekenen van
meer of minder goed onderhoud. Er werden hier-
voor prijzen van 5, 10 en 25 gld. uitgelooft en 2
premiën, elk van f2.50, terwijl wegens de groote
opkomst nog 7 premiën elk van f1.— werden uitge-
gereikt.

Daarna had de roeiwedstrijd plaats, waartoe de
opkomst evenwel niet bijster groot was.

Het was intusschen nagenoeg middag geworden,
en een betrekkelijke rust trad in, totdat om 4 uur
de feestpret een aanvang nam met de volksspe-
len op het gouvernementenplein, gevolgd door de
kermis en het traditioneel vuurwerk daarbij, ter-
wijl ten gouvernementshuize voor het bal talrijke
genoodigden waren opgekomen.

De tenten en draaimolens, op welke laatste het
volk bepaaldelijk verzot is, mochten tot 2 uur
's-nachts open blijven en er werd heel wat geld
verdraaid.

Onze West teekende in haar verslag hierbij aan,
dat in navolging van meer beschaafde landen de
dronkenschap op openbare feestdagen schijnt toe te
nemen.

„In de Suriname komt een artikel voor waarin
de toestand der bacovencultuur als hachelijk wordt
afgeschilderd. Het artikel moet ieder bevreemden,
die weet, dat de toestand juist gaandeweg
verbetert en er thans wel allerminst reden is alar-
meerend te schrijven. In haar zucht om hatelijkhe-
den te zeggen aan bepaalde personen, vergeet de
Suriname, dat zij tevens de belangen der kolonie
benadeelt. Zij zaait ongemotiveerd wantrouwen, wat
te meer betreurd moet worden, nu van verschillen-
de zijden plannen worden gevormd tot uitbreiding
der bacovencultuur.

Het is ons voornemen, weldra eenige aangelegenheden, betreffende de bacovencultuur, te bespreken, waarbij wij de gelegenheid zullen hebben onze meening toe te lichten", schreef *Onze West*.

CURAÇAO.

Aan de *Wekker* ontleenen we het volgende, betreffende de viering van den verjaardag van H.M. de Koningin:

„Met ware geestdrift is l.l. Maandag de 28ste verjaardag van H. M. onze geliefde Koningin, al hier gevierd. De liefde voor onze jeugdige vorstin en de verknochtheid aan Nederland kwamen dit jaar tot verhoogde uiting, allicht tengevolge van de liefderijke toezeggingen van H. M., in verband met de moeilijke tijden, die de kolonie doorworstelt, en denklijk ook uithoofde van de gewichtige gebeurtenis, die op het punt staat plaats te hebben en met schier aanbidding Haar doet aanzien.

De parade, gehouden door het Weerbaarheidskorps, de bemanningen der twee in onze haven liggende oorlogsbodems en het garnizoen bood een schoonen en ontzagwekkenden aanblik, zoowel door de flinke houding als door de hier ongewone talrijkheid van den troep. De eenvoudige, doch fraaie uniformen der officieren schitterden en fonkelden in onze tropische zon.

De audiëntie werd door tal van autoriteiten, corporaties, ambtenaren, officieren en particulieren bijgewoond.

De clubs „De Gezelligheid" en „Curaçao" vierden het feest met warmte mede; de eerste te half elf uur en de tweede des middags.

's Avonds was er illuminatie, waarbij de „Gelderland", die aan de kade in Willemstad was komen liggen, in figuurlijken en letterlijken zin uitblonk met de elektrische verlichting van hare masten, ra's en romp. Zeer aardig vond men 't idee, om het zoeklicht van den bodem gestadig gericht te houden op de vlag, waarvan de kleuren daardoor prachtig uitkwamen en ieder onzer er aan herinnerden, dat wij goed en bloed er voor veil moeten hebben. Aan het front van het Gouvernementshotel, aan de havenzijde, was een uit gloeilichten gevormde W aangebracht, gedekt met een Koninklijke kroon.

De dansreceptie ten Gouvernementshuize duurde tot laat in den nacht en was zeer geanimeerd. Zij werd door tal van ambtenaren, officieren en particulieren bijgewoond. Het vuurwerk slaagde uitstekend. Het geheele feest liep in de beste orde af, niettegenstaande duizenden zich door de straten bewogen.

Van Vreemde Koloniën.

De zonen van het land.

Aan de *Straits Times* werd het volgend schrijvend schrijven gezonden:

„In een hoofdartikel werden onder den titel „De zonen van het land", door den redacteur van de *Straits Echo* onder de aandacht van lezers en bestuur gebracht de eischen van hen, die in de kolonie geboren zijn en gevestigd, ten opzichte van benoemingen tot eenige betrekking in gouvernementsdienst in de Straits en in de gefedereerde maleische staten.

Het is niet noodig veel te zeggen om de billijkheid van die aanspraken in 't licht te stellen. Het zou ongetwijfeld goed gezien zijn van het bestuur, dat groote sommen ten koste legt aan de opvoeding van de jeugd, om er op te letten dat het arbeidsveld niet in beslag genomen wordt door vreemdelingen ten nadeele van hen, die het heeft opgevoed, en dat ook de verdiensten van hen, die hier tehuis behooren, hier blijven en niet naar den vreemde gaan.

De regel om aan de kinderen van het land de voorkeur te geven boven vreemdelingen wordt in acht genomen op Ceylon, de Philippijnen, in de Fransche en Hollandsche koloniën.

Ik heb het niet over de aanspraken van de cadetten op benoeming tot de hogere betrekkingen. Wel moet worden toegegeven dat er velen waren, die door eigen kracht zich boven het gemiddelde wisten op te werken en dat het goed zou zijn geweest, indien het bestuur door bevordering in bijzondere gevallen, een aansporing had gegeven om de integriteit en den lust om zichzelf te bekwaamen te bevorderen. Maar, zoolang geen beter onderwijs aan onze knapen wordt verstrekt is het nutteloos er op aan te dringen, dat men hen tot de hogere betrekkingen toelaat. Er moet een grens bestaan om hogere studie aan te moedigen.

Maar het kan niet worden ontkend, dat de zonen van het land recht hebben op voorkeur bij de benoemingen voor de ondergeschikte betrekkingen.

„De regel om de zonen van het land in de ondergeschikte betrekkingen te benoemen wordt tot zekere hoogte in den dienst der Straits Settlements waargenomen, maar niet in de gefedereerde Maleische Staten en ook niet in den dienst der gemeenten in deze kolonie. In deze diensten maakt het vreemde element de meerderheid uit. Er is veel over gepraat, hoe de benoemingen daartoe geschieden. Wat hiervan ook aan moge zijn, er valt niet

aan te twifelen, dat invloeden daarbij ten gunste van de geïmporteerde lieden aan het werk worden gezet, waarover de zonen van het land niet kunnen beschikken.

„Het publiek van Singapore, de belastingbetalende gemeente en de schatkist der gemeente hebben het recht te verwachten, dat de diensten zoowel van het gouvernement als van de gemeente voor de jeugd van het land open staan. Ouders zijn uitteraard bekommerd over de toekomst van hunne kinderen, wanneer zij die instrooming van vreemdelingen zien, die zonder twijfel aangetrokken werden door de gemakkelijheid, waarmee hun landgenooten een betrekking verkregen in de Maleische Staten en in den dienst der gemeenteraden."

Toen we dit lazen, dachten we aan een onderhoud, dat we onlangs hadden, en waarin onze zegsman ons meedeelde, dat de uit het schiereiland Malakka afkomstige inlandsche studenten in Engeland zich gelukkig prezen, dat Malakka indertijd in Engelsche handen was overgegaan, omdat daar nu onder Engelsch bestuur alles zooveel beter was dan onder het bestuur van Nederland het geval zou zijn geweest.

Britsch Noord-Borneo.

Een strafexpeditie naar Paitan was noodig, en een colonne trok er op uit onder de bevelen van den heer Prevost, die een der versterkingen van de opstandelingen, Musah's kamp, aanviel.

Volgens de „British North Borneo Herald" werd de versterking door de dichte wildernis tot op korten afstand genaderd, en toen het vuur geopend. Dit werd een poosje door de oproerlingen beantwoord, tengevolge waarvan twee politie-dienaren werden verwond. Maar niet lang duurde het, of de geheele bende sloeg op de vlucht en verdween in de wildernis.

In het kamp werden twee geweren gevonden, benevens een aantal dooden, waaronder een vrouw en drie kinderen, terwijl bleek dat verscheidene opstandelingen gewond waren.

Dat de groote massa der opstandelingen kon ontsnappen was in hooge mate toe te schrijven aan het feit, dat het onmogelijk was op hen te vuren, toen zij terugtrokken, daar velen hunner vrouwen en kinderen met zich voerden of droegen.

Het gele vraagstuk in Australië.

Het gele vraagstuk is in Australië wellicht meer dan in enig ander land in hooge mate actueel geworden, na het succes door Japan op Rusland behaald.

Tengevolge van de betrekkelijke nabijheid van het Aziatisch vasteland, moest Australië, in den onmetelijken Stillen Oceaan geïsoleerd, aan het gele ras uit politiek en economisch oogpunt een begeerlijke proef schijnen. Australië is als het ware als een vasteland te beschouwen met zijn oppervlak van ruim 7.5 miljoen vierkante kilometer, waarop met gemak twintig maal meer menschen een plaats zouden kunnen vinden dan het land thans bewoners telt. Ook Nieuw-Zeeland met z'n 900000 inwoners biedt ruimschoots plaats voor tienmaal meer menschen. Daar zou dus voor den menschelijken mierenhoop in China en voor een vooruitstrevende natie als de Japansche een arbeidsveld open liggen, waarvan ze in een ander deel der wereld moeilijk de wedergade zouden vinden.

Omstreeks het midden der 19e eeuw trok 't ook reeds de Chineezzen aan en begon de stroom van lieden uit de overbevolkte deelen van China naar Australië. In het eerst trokken ze naar Queensland, waar sedert 1848 de squatters een aantal Chinese herders in hun dienst hadden. Eenige jaren later, toen de groote „rush" naar Australië plaats had, wegens de ontdekking der goudvelden, kwamen duizenden Chinese immigranten te Port Philip aan, met bestemming naar Bendigo en Ballarat. Had de stroom toen aangehouden, dan zou men thans de Chineezzen bij honderdduizendtallen in Australië aantreffen. Hun aantal bedraagt evenwel slechts 33557 in Australië en 2570 op Nieuw-Zeeland.

Al spoedig werden de Australiërs gewaar, dat de aanwezigheid van Chineezzen voor hen een dubbel gevaar opleverde, n.l. zoowel uit economisch als uit zedelijk oogpunt.

De Chinees, matig, werkzaam en geduldig, is een geduchte mededinger voor den blanke arbeider, de rijsteter wint het van den vleescheter. Dan komt de drainage van het kapitaal. Men schat de door de Chinese immigranten naar hun moederland gezonden gelden op omstreeks acht miljoen gulden 's jaars.

Maar het zijn niet alleen zijn deugden, waarom de Chinees in Australië wordt verfoeid. Door toedoen der Chineezzen is het opiumverbruik en de hartstocht voor het spel sterk verbreid onder de blanke bevolking. Op de 3500 Chineezzen, die men te Sydney aantreft, zijn er minstens 700, die leven van de winst van speelhuizen, welke hunne vaste cliëntèle hebben onder de blanke bevolking.

Dan komt de Chinees veelal zonder zijn huisgezin in Australië, terwijl hij er ook geen huishouden

kan oprichten, tengevolge waarvan de onzedelijkheid onder de immigranten groote afmetingen aanneemt.

Voorts legt de Chinees een absolute verachting aan den dag voor de meest elementaire voorschriften der hygiëne; dan is hij een groot liefhebber van geheime genootschappen, die geenszins altijd een philanthropisch doel beoogen, en ten slotte wijken zijn begrippen omtrent bestuur en maatschappelijke plichten geheel af van die in Westersche landen, terwijl hij in dit opzicht zou zijn gebleken voor gelijkstelling niet in aanmerking te kunnen komen.

Het streven der regeeringen van Australië en Nieuw-Zeeland was er dan ook steeds op gericht om het aantal immigranten van Chineeschen landsaard te beperken en door bepaalde voorschriften te voorkomen, dat zij, die reeds in het land gevestigd waren, al te gevaarlijke mededingers voor de blanken zouden worden.

Sedert 1855, toen door de jeugdige kolonie Victoria werd bepaald, dat geen enkel schip meer dan één Chinees per ton van den scheepsinhoud mocht aanvoeren, tot in 1903 en 1905, toen het gemeenbest premiën uitloofde voor de door den arbeid van blanken verkregen suiker, is het een opeenvolging geweest van wetten, bestemd om het gele gevaar te bestrijden.

De uitkomsten van die draconische wetgeving blijken uit de statistieke gegevens, welke bijv. uitwijzen, dat in de kolonie Victoria, waar in 1859 nog 42000 Chineezzen werden aangetroffen, in 1901 nog slechts 7349 lieden waren. In dat opzicht schijnt dus de nationale toekomst voor Australiërs en Nieuw-Zeelanders verzekerd te zijn, en wat wel opmerking verdient, Australië is er in geslaagd het gele gevaar te ecarteeren, dat uit een al te overvloedige immigratie zou kunnen voortspuiten, zonder dat de genomen maatregelen aanleiding hebben gegeven tot eenig ernstig gevaar voor een conflict met China of zelfs met Japan.

Daartegenover staat dan nog, dat Australië zich intusschen een belangrijke plaats op de Chineesche en de Japansche markten heeft weten te verzekeren, zoodat in 1905 alleen uit Nieuw-Zuid-Wales voor een waarde van 13 miljoen gulden naar Hongkong, China en Japan werd uitgevoerd.

Deze toestand zou dus alleszins aanleiding tot tevredenheid aan de Australiërs mogen geven, maar dezen vertrouwen het zaakje toch niet recht. Integendeel, de opkomst van Japan en het ontwaken van China maken, dat het gele gevaar nu eerst recht door hen wordt geducht.

Toen op het einde van 1906 een Japansch eskader een bezoek bracht aan de Australische havens, brachten de bladen van Sydney artikelen onder het hoofd „De vreedzame inval der Japanners in afwachting van den anderen inval", en een werklieken-afgevaardigde, een oud-minister, weigerde in een uiterst heftig gesteld schrijven deel te nemen aan den Japanschen vlootvoogd aangeboden feestmaal. Op hetzelfde oogenblik weigerden de Australische autoriteiten toestemming te geven aan via Australië uit Nieuw-Caledonië naar hun land terugkeerende Japansche arbeiders, om aan land te gaan tot het bijwonen der publieke vermakelijkheden, die ter eere van de Japansche gasten werden gehouden. En toen de Japansche schepen eenmaal weg waren, hadden de bladen het over de geheimzinnige manoeuvres dier schepen en waren ze het er over eens, dat de Japansche admiraal de haven-toegangen had bestudeerd met het oog op een aantaanden inval.

Het gele gevaar heeft de Australiërs er zelfs toe gebracht afstand te doen van eenige hunner meest geliefde politieke en sociale opvattingen. De jarenlang onder den invloed der arbeiderspartij tegengewerkte immigratie van blanken wordt nu weer aangemoedigd.

Tegelijkertijd wijdt men thans in Australië groote aandacht aan de defensie-belangen, zoodat nu reeds sprake is van een eigen vloot, terwijl het Gemeenbest eerlang over een leger van 7000 man in tijd van oorlog zal kunnen beschikken.

Belgische Koloniale Vereeniging.

De Union Coloniale Belge is de naam van een onlangs opgerichte belangrijke vereeniging, welke ten doel heeft allen bijeen te brengen, die hetzij in den vreemde, hetzij in de koloniën hebben vertoefd dan wel zich met koloniale studiën onledig houden. Zij wil trachten tusschen al deze personen vriendschapsbetrekkingen of andere betrekkingen van zakelijken aard tot stand te brengen hen nader te brengen tot de Belgische handelaars en industrieelen. Zij zal alles wat op de koloniën betrekking heeft verzamelen en ook de beginselen en methodes naspeuren, welke het best zijn toe te passen bij de organisatie van handel en industrie in de koloniën en in den vreemde. Verder zal zij er naar streven om in België de kennis der koloniën te verbeteren en de vestiging van particulieren in den Congo aan te moedigen. Dan stelt zij zich ten doel de belangen der kolonials bij de daartoe bevoegde instellingen te behartigen en eventueel de maatregelen van bestuur of wetgeving uit te lokken, waardoor die belangen zullen worden gewaarborgd.

Zij, die het initiatief namen voor de oprich-

ting dezer vereeniging, hebben tevens bepaald, dat deze ook er naar zal streven om aan personen, die in de koloniën hebben vertoefd, de middelen te verschaffen om voor hunne belangen op te komen, en aan hen, die uit den Congo in België terugkeeren, het mogelijk te maken zich in hun land een positie te verschaffen.

Het doel der vereeniging is dus zeer samengesteld. Op het oogenblik, dat de Congo een Belgische kolonie wordt, kan de vereeniging van groot nut zijn voor hen, die in dienst waren van den Congo-staat.

De werkring der vereeniging is in drie afdelingen verdeeld. De eerste omvat de koloniale quaestie, de tweede die op handels- en industrieel gebied; terwijl de derde zich zal bezig houden met de vraagstukken van wetgeven en economischen aard.

De nieuwe vereeniging telt reeds talrijke leden, onder wie zich de meest op den voorgrond tredende personaliteiten uit de koloniale wereld bevinden.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap.

In de juist verschenen 5e afl. van dit tijdschrift is opgenomen het zeer uitvoerig verslag van de 5e Suriname expeditie of *Toemoek-hoemak (Tumac-Humac) expeditie*, samengesteld door den leider, den heer *C. H. de Goeje*. Het verslag is geïllustreerd en voorzien van een kaart van het bereide gebied, samengesteld door den heer *H. Bisschop van Tuinen*. Als bijlagen zijn toegevoegd: 1e. Eene beschrijving der gesteenten, verzameld tijdens de expeditie, door *Prof. J. A. Grutterink*; 2e. Gegevens over de taal van sommige stammen; en 3e. Mededeelingen over de uitrusting der expeditie.

Zooals van zelf spreekt bevat deze afl. ook wederom eenige bijdragen over Nieuw-Guinea; in de eerste plaats de *Verrichtingen van het militaire exploratie-detachement op Zuid-Nieuw-Guinea*, gedurende de maand April 1908 (met kaart en plaat), door *R. L. A. Hellwig*. In een naschrift van dit artikel schrijft de Redactie tot haar leedwezen te hebben vernomen, dat de commandant van het exploratie-detachement, kapitein *Gooszen*, de leiding heeft neergelegd. „Een organische aandoening, gevolg van de ontberingen en de inspanning op het ruige terrein van Nieuw-Guinea, hebben dezen Pionier — want dat was hij, naar naam en naar waarheid — gedwongen om, tot eigen bitter leedwezen, ontheffing te vragen aan het Gouvernement van de hem opgedragen en vol-vuur door hem aangevatte taak. In zijn plaats is getreden de kapitein der infanterie *L. Weber*.”

De heer *H. A. Lorentz* maakt onder het opschrift: *Stelselmatig(?) onderzoek van Zuid-Nieuw-Guinea* den heer *Hellwig* er een verwijt van, dat hij — blijkens bovengenoemd verslag — een arbeidsveld uitkoos, dat reeds te voren was geëxploreerd door eerstgenoemde en vraagt of aan het geld en de andere hulpmiddelen van Regeeringswege verstrekt, geen betere bestemming kan gegeven worden op een eiland, waar nog zoo oneindig veel meer te doen valt „dan het werk van een ander over te doen”.

Is een ballontocht dwars over Nieuw-Guinea gewenscht? vraagt de heer *C. H. de Goeje* naar aanleiding der artikelen van de heeren *Rambaldo* en *Wegener*, in vorige afleveringen van het Tijdschr. Aard. Gen., waarin de wenschelijkheid van zoodanige exploratie werd bevestigd. Volgens de meening van den heer *De Goeje* kunnen de resultaten van een eventueel tocht over Nieuw-Guinea per luchtballon niet opwegen tegen de groote kosten, want: „Aan een geologisch onderzoek ter plaatse wordt niets gedaan: de kennis van flora en fauna wordt in het geheel niet gebaat door een ballontocht. Aanraking met de bevolking, deze verkrijgt men niet door over het land te zweven; of een rivier bevaarbaar is, en zoo ja, voor welk soort van vaartuigen, kan men van boven af niet beoordelen.

Wij zien met belangstelling uit naar hetgeen de heer *Rambaldo* hierop zal antwoorden.

Over *De nieuwe, in gang zijnde Suriname-expeditie*, (de zesde dus), onder leiding van den heer *Eilerts de Haan*, geeft de Redactie vervolgens eenige bijzonderheden, terwijl *Dr. R. D. M. Verbeek* een en ander vertelt over *photografiën* van den steilen wand van *Krakatau*.

Eindelijk vermelden wij eene bijdrage van den heer *G. P. Rouffaer*, getiteld: *Penis-gordels behalve op Nieuw-Guinea c. a., ook in Brazilië*, naar aanleiding van een hoofdstuk over dit onderwerp, in de kort geleden verschenen *Nieuw-Guinea-uttgave*, van de hand van dien schrijver.

* * *

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De jongste aflevering (Juli—Aug. 1908) bevat de navolgende bijdragen: In memoriam (*J. Bastiaans*), door *F. W. Slangen*. — De groote hongersnood in Britsch Indië gedurende de jaren 1899—1900 (vrij vertaald), door *J. H. Rering*. — Iets over de naleving der voorschriften in Bijblad 6118 en 6496, (Regeeringscirculaires, betreffende de afschaffing of beperking van de Inlandsche hormatgebruiken), door *A. Muhlenfeld*. — Bestrijding van hazardspel, door *Herz*. — De ambtenaar van Binnenl. Bestuur in zijn wezen en werken, psychologisch beschouwd, (voordracht gehouden voor de vereeniging der ambt. B. B. te 's-Gravenhage, 20 Maart 1908), door *Dr. J. H. F. Kohlbrugge*. — Jaarverslag van de Vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië, (April 1907—Maart 1908).

Raden Sosro Danoe Koesoemo, wedono van *Tordjoen-Sampang*, verweert zich in deze aflevering duchtig tegen het bekende artikel van *Mr. W. F. Haase* in de *Locomotief*, handelende over de oprichting eener Opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen in Nederl. Indië. We stippen uit dit artikel het volgende aan:

Mr. Haase was van oordeel, dat de tijd nog niet is aangebroken om de voorgestelde proef met kans op eenig succes te nemen, omdat den Inlander voora'snog ontbreekt de voor de magistratuur in de eerste plaats in aanmerking komende integriteit. Daarentegen zou in ieder geval vast staan, dat van twijfel aan de integriteit der Europeesche rechtskundige Landraadvoorzitters — de *spil*, waarom de geheele rechtspraak draait — geen plaats is.

Hierop zegt de heer *Danoe Koesoemo*: Van twijfel aan de integriteit der Europeesche Landraadvoorzitters is dus geen sprake, terwijl de *Inlanders* daarentegen *minder te vertrouwen zijn*, en vervolgt dan:

„Zeer gelukkig echter weet ik niet veel te vertellen van de fraudes, door juristen in Europa begaan. Maar zeker is de veroordeeling van een der meesters in de rechten een paar jaar geleden te Soerabaja geen goed voorbeeld voor *Mr. Haase*. De daders der bekende bankdiefstal te Batavia waren ook — naar men mij verzekert — oul-leerlingen van de juristenschol. De kasdiefstallen zijn ook niet door *Inlanders* gepleegd..... Natuurlijk mag men over het algemeen aannemen, dat de Europeesche ambtenaren meer te vertrouwen zijn dan de *Inlandsche* hoofden. Maar dit is gemakkeijk te begrijpen. Ten eerste hebben de eersten *veel meer tractement*, en ten tweede staan zij op *veel hooger trap van ontwikkeling* dan de laatsten. Mag men op een *goeden* arbeid rekenen, wanneer de stand van het loon niet evenredig is aan het te verrichten werk?

Dan ook betoogt de heer *D. K.* aan de hand van uitspraken van *Prof. Dr. Snouck Hurgronje*, dat de ontwikkelde *Inl.* alle goede eigenschappen van den Europeaan kan en zal overnemen, maar: „men geve hem dan, na de opleiding onder den invloed van een Europeesch milieu ook de zelfstandigheid, die daarbij behoort en die voorwaarde is der ontwikkeling van plichtbesef en gevoel van verantwoordelijkheid. Het streven moet zijn, hem geleidelijk meer vertrouwen te schenken, in plaats van hem te beschouwen als een volwassen kind — en zoo eiken drang tot initiatief te dooden. Zal van den inlander meer bestuurskracht uitgaan, dan zijn vrijer beweging, groter zelfstandigheid — onder Europeesch toezicht — eerste voorwaarden.”

Met de veronderstelling van den heer *Haase*, als zoude den *Inlandschen* rechtskundige eene bittere teleurstelling wachten bij zijne eerste dienstdiening als *Griffiersklerk* op eene bezoldiging van *f75* 's maands, is de heer *Danoe-Koesoemo* het echter geheel eens; want noch de betrekking zelve, noch het tractement, staat in verhouding tot de ontwikkeling van den rechtskundige.

Voor de betrekking van (*Inl.*) ambtenaar ter beschikking bij den Landraad op eene bezoldiging van *b.v. 100—125* gulden 's maands zou

hij wel zeer op zijn plaats zijn. Om eigen stand op te houden moet men ruim kunnen leven en dus niet door geidelijke zorgen worden gekweld.

De heer *D. K.* eindigt zijn in onberispelijk Nederlandsch geschreven artikel als volgt:

„Men mag niet uit het oog verliezen, dat den *Inl.* rechtskundige een *zeer gewichtige* betrekking in de toekomst wacht, waarmede *de openbare rust en orde* wordt gemoeid. Men zij daarboven indachtig aan het spreekwoord der practische koloniseerende Britten:

„Pay one man for two and he will do the work for three.”

* * *

Tijdschrift voor het Bataviaasch Genootschap.

De nieuwe aflevering van bovengenoemd tijdschrift bevat wederom twee bijdragen van numismatischen aard, beide van de hand van den heer *J. P. Moquette*, n.l.: De halve stuivers, duiten en halve duiten te Soerabaja geslagen in de jaren 1818 t/m. 1826; en: De munten op Java geslagen, tijdens het Britsch Bestuur 1811—1816; en na de herstelling van het Nederlandsch gezag, tot ultimo Juni 1817 (met platen).

En verder een opstel van controleur *J. N. Smith*, getiteld: De meest voorkomende verkortingen in de javaansche taal voor zoover zij niet zijn ontstaan door de vorming van grammatische figuren.

* * *

Weekblad voor Indië.

In No. 18 van dit Weekblad doet ook de heer *M. van Geuns*, onder het opschrift: *Wat moeten wij in Atjeh doen?* een middel aan de hand om tot het zoo lang gewenschte doel: de pacificatie van Atjeh te geraken. De heer *v. G.* zou van Atjeh in administratieve zin gemaakt willen zien een gebied, dat één geheel vormt als Java en Madoera. Men zou dan krijgen: ambtenaren voor *B.B.* voor Java en Madoera; voor Atjeh en voor de overige Buitenbezittingen. Eenmaal in Atjeh geplaatst, moet de bestuursambtenaar er blijven. Punt één op hun studieplan zal moeten zijn: het aanleeren van de Atjehsche taal, en verder zullen zij zich natuurlijk op de hoogte moeten stellen van de eigenaardigheden van land en volk. De heer *Van Geuns* is overtuigd dat zijne denkbeelden voor verwezenlijking vatbaar zijn en besluit:

„Mogen de verantwoordelijke regeeringspersonen, die mij de eer aandoen mijn „advies” te lezen, bedenken dat dit onweerlegbaar althans één verdienste heeft: dat het, in papier uitgedrukt, heel wat minder dan 300 gram weegt.”

Men moet n.l. weten, dat de heer *Van Geuns* de rapporten van Generaal *Rost van Tonningen* en den *Gouv.-Generaal* over het Atjeh-beleid heeft gewogen; samen maakten zij 3/10 kilogram papier.

Verder bevat genoemd nummer de navolgende bijdragen: *Oerang Boenian*. De Maleische spookmensen, door *L. C. Westenenk*. — *Rembrandt's Orientalisme* (vervolgd), door *Gabriël*. — Het tramongeluk te *Pohdjedjer* bij *Modjokerto* (met platen). — *Indrukken van den dag*, door *Corax*. — De *Hollanders* aan de *Malebaarkust* (vervoig), door *Maurits Wagenvoort*.

* * *

De Indische Mercur.

Het Nr. van 22 Sept. houdt in: De suikercultuur op *Formosa*. — Bijdrage tot de kennis onzer koloniale politiek der laatste twintig jaren door *F. Fokkens*, besproken door *J. J. Meijer*. — *Sanoer* of *Benoa* als afscheepplaats voor *Zuid-Bali*? — *Concept-grondslagen* van een *Java-kinabond*. — De muntzuivering in *Nederlandsch-Indië*. — De nieuwe fabriek „*Hygeia*” te *Semarang*. — *Verslag van den Landbouw in West-Indië over 1907*. — *Kuituurberichten*. — *Kleine mededeelingen*. — *Financiële berichten* en *verslagen*, en de overige gewone wekelijksche rubrieken.

* * *

Marineblad.

De 4e afl. van den 23en jaargang van het *Marineblad* bevat o.m. een uittreksel van het *Rapport van de commissie*, benoemd bij *Konbesluit van 3 Aug. 1906 No. 39* tot het doen van voorstellen betreffende samenstelling en in-

deeling van, en regeling van uitgaven voor, de zeemacht in Ned.-Indië, benevens: Eenige opmerkingen betreffende dit rapport, door den gepene. Vice-Admiraal-titulair, W. L. A. Gericke.

Eigen Haard.

In het laatst uitgekomen Nr. (van 26 Sept. '08) is opgenomen het slot van het van tal van fraaie foto's voorziene opstei, getiteld: Ten zuiden van den Patocha, dat in hoofdzaak handelt over het opmeten, door een talrijk gezelschap, van een in erfpacht uitgegeven perceel in de Preanger, dat een uitgestrektheid heeft van niet minder dan pl.m. 10.000 bouws.

Globus.

No. 12 van Band 84 bevat o.m. eene studie van Dr. A. B. Meyer, den geleerde, die in vroeger jaren Nieuw-Guinea bezocht en, als gevolg daarvan, tal van wetenswaardigheden over land en volk publiceerde, getiteld: Die Papuasprache in Niederländisch Neu-Guinea.

Boekbespreking.

Van den uitgever J. A. Sleeswijk te Bussum ontvingen wij in dank ter bespreking het keurig gedrukte boekje: „Eenzaam”, drama in drie bedrijven, door Fabricius, dat, — naar op het voorblad staat vermeld, — voor het eerst werd opgevoerd in den grooten schouwburg te Rotterdam door het Rotterdamsch tooneelgezelschap (Directie P. D. van Eijsden) op 19 November 1907.

De bekende Indische en later Amsterdamsche tooneel- en muziekrecensent Otto Knaap, die thans te Parijs woont en schrijft, leidt deze uitgave met een voorbericht in en zegt o.m., zich tot den schrijver wendend:

„Ik heb U in Indië leeren kennen als een arbeidzaam man, die met groote trouwhartigheid zijn „tweede vaderland” bijzonder genegen was — bijzonder mal in vergelijking met het meerendeel der Hollanders daar te lande — ik heb in Holland de kennismaking met U hernieuwd, en op een goeden dag in de wonderschoone maand Mei gemerkt, dat zich, vrij plotseling, bij U litteraire aspiratiën openbaarden; ik heb uw „Met den handschoen getrouwd” hartelijk toegejuicht en mij verbaasd, tevens verheugd over de onmiskenbare kwaliteiten van het eerstelingswerk eens autodidaks, ik heb, om zoo te zeggen, de wordingsgeschiedenis van „Eenzaam”, dit uw tweede tooneelstuk, van nabij gadeslagen; ik ben een geboren Indischman, en evenals gij, verknocht aan dat verre land, waarin uw stukken spelen.”

Hij eindigt met de woorden, die wij ook gaarne tot de onze maken: „Waartoe zou ik in details treden? Waartoe zou ik te dezer plaatse verklaren waarom ik „Eenzaam” superieur vind aan „Met den handschoen getrouwd”? Een ieder kan zijn kritische stem vrij-uit verheffen. Mijn stem in het kapittel moge slechts hierom van eenig gewicht zijn, dat, naar mijne meening, gij er in geslaagd zijt, een brok, echt, bestaand leven uit mijn Indië, uit ons Indië uit te beelden. Ik wensch er u ge'nik mede.”

Dit oordeel beamen wij ten volle en wekken daarom onze lezers met warmte op, kennis te maken met het vlot geschreven werkje dat niet alleen uit een letterkundig, maar ook uit een maatschappelijk oogpunt zijn waarde heeft. Het is zeker een even pakkend pleidooi, als dat door den heer Ch. Boissevain, hoewel uit een ander motief, in een zijner Indische Van Dag tot Dag-jes ten beste gegeven, voor de wenselijkheid van 't gehuwd zijn van zelfs de jeugdigste ambtenaren, officieren en andere Europeanen in Indië.

Een opmerking, die wij onder het lezen maakten, — echter geenszins den schrijver, noch zijn werk rakend, — kunnen wij niet nalaten hieraan toe te voegen: Zou de controleur, die zich in de afgelegen binnenlanden, als eenig Europeanen, zóó eenzaam gevoelde, dat hij er krankzinnig van werd en zich van kant maakte, wel in zoo'n toestand geraakt zijn, wanneer hij in de hem omringende Inlanders menschen gezien had met een ziel, die, hoewel verschillend van die der Europeanen, toch belangstelling en meelevens even, zoo niet meer waard zijn? Zou ras-trots niet een der ergste oorzaken van dat noodlottige eenzaamheids gevoel zijn?

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 21 Aug. 1908. No. 67.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de ingenieur bij de fabriek der opiumregie J. J. R. Raat; de commies bij den post- en telegraafdienst mej. Th. J. W. Veenstra; de klerk bij het Dep. van Fin., C. A. Wolterbeek Muller.

Benoemd: tot ten commies ter Alg. Secretarie A. J. G. M. Gaillard; tot leeraar in de rechtswetenschap bij de opleidingsschool voor Inl. ambten, te Probolinggo Mr. A. Neytzel de Wilde; tot archivaris bij het Dep. van O. E. en N., J. A. L. W. Hoorn; tot tolk voor de Javaansche en Soendaneesche talen te Batavia P. M. Adèr.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den officier van gezondheid te klasse J. P. H. Lindner.

Uit de Javasche Courant van 25 Aug. 1908. No. 68.

In dit No. zijn opgenomen de ordonnantiën, nieuwe regelingen bevattende omtrent den in- en uitvoer van vuurwapenen, buskruit en munitie in Nederl.-Indië en omtrent het bezit en het vervoer van den handel in die artikelen op Java en Madoera, zoodat een aanvulling der zegelordonnantie voor zoover deze betrekking op dit onderwerp heeft.

Benevens aanvullende bepalingen van de overeenkomst betreffende de suikerbelasting van 5 Maart 1902.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte twee jaar verlof naar Europa aan den onderwijzer der 1e kl. T. Hellwig. Ontslagen: op verzoek eervol, de kantoorchef bij den post- en telegraafdienst J. G. ter Linden; de opzichter 2e kl. B. O. W., G. A. Kolmus.

Benoemd: tot ambtenaar voor Chineesche zaken te Pontianak H. J. F. Borel; tot lid van den gewestlijken raad van Pekalongan F. W. Kempen; tot tijd. secretaris van het gouv. Sumatra's Westkust W. J. Kroon; tot tijd. ingenieur van den Waterstaat K. F. Draijer; tot tijd. adj.-insp. van Fin., J. H. G. Termytelen en E. Frieswijk; tot regent van Soekapoera (Preanger) Raden Toemenggoeng Wiratanoeningrat; tot onderwijzer 2e kl. W. G. Schouten en geplaatst te Atjeh; tot opziener bij het boschwezen op Java en Madoera J. W. Willemssen.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den generaal-majoor der artillerie G. C. E. van Daalen.

Uit de Javasche Courant van 28 Aug. 1908. No. 69.

Dit Nummer bevat het Verdrag tusschen Nederland en het Duitsche Rijk over de wederzijdsche erkenning van naamlooze vennootschappen en andere handels-, nijverheids- of financiële vennootschappen, van den 11en Februari 1907.

Verder als extra-bijvoegsels: Het maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen (op Java en Madoera), opgemaakt onder ultimo Juli 1908.

Het verslag van de Wees- en Boedelkamers over het dienstjaar 1907.

De regenwaarnemingen in Ned.-Indië. I. Java en Madoera; Mei 1908. II. Buitenbezittingen; April 08.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst één jaar verlof naar Europa aan den ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten A. L. Hartwig; aan den adj.-chef S.S. op Java W. de Zwaan; aan den w.n. insp. der opiumregie J. E. Meyboom en aan den w.n. hoofdinspecteur J. Dijkstra; wegens ziekte 2 jaar aan den onderwijzer D. Veer Az.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies bij den post- en tel.dienst mej. F. F. N. Veenstra; de klerk bij de S.S. op Java F. M. A. Vink.

Benoemd: tot ass.-resident van Koetei A. E. Immink; tot ass.-res.-secretaris der res. Tapanoei K. Lorch; tot ass.-resident van Padang Sidempoean

Ch. Kemper; van Gorontalo H. Ch. Douwes Dekker; tot tijd. ass.-resident van Loewoe P. v. Tubbergen; tot ass.-resident van Ogan en Komering-Oeloe J. W. Campagne; van Lombok E. Kalff; van Sambas F. H. Barkey; tot 3en commies ter Alg. Secretarie A. J. L. Abrahami de Melverda.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedono van Tjaringin, Mas Wangsa Yoeda.

Benoemd: tot inlandsch officier van justitie in Magelang, Raden Tjokroadiprodjo; tot wedono van Bengawandjero, Raden Kertohadipoetro; tot wedono van Tjaringin, Mas Doeta Wihardja; van Tjima-neek, Mas Sastradidjaja.

Benoemd: tot controleur B.B., P. A. Oudemans en geplaatst in de res. Palembang.

Departement van Oorlog.

Bevorderd: tot luit.-kwartiermeester bij de militaire administratie de 2e luit. F. de Bakker.

Departement der Marine.

Benoemd: tot directeur van het Kon. magnetisch observatorium te Batavia Dr. W. van Bemmelen en aan hem verleend één jaar verlof naar Europa; tot onderdirecteur van gemeld observatorium Dr. C. Braak.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het stoomschip Wilis; gezagvoerder M. van der Putte; van Rotterdam naar Ned.-Indië. Te Rotterdam hebben zich ingescheept: J. H. Sonne; Dr. J. Noordhoek Hegt met echtg. en 2 k; mevr. wed. J. C. B. Moens-Schenck; mej. G. H. M. Cramer; D. Gerth van Wijk; mej. A. C. B. Brondgeest; C. van der Poel; Max Pillis; mej. E. A. D. Fuhrhop; J. J. Scheffelaar met echtg. en 2 k; J. H. van Ketwich; A. W. la Rooy; P. F. Krijger en echtg.; P. L. J. Mulder en echtg.; H. J. Hekman; B. Kruimer; G. Gerritsen; P. J. Leederkerken; R. A. W. Sevenstern; benevens een detachement van de koloniale reserve; naar Southampton: C. F. Stork en echtg.; H. Crietée; naar Lisabon: M. de Vries met echtg. en 1 k; mevr. J. C. de Vries; mej. E. de Vries; mej. E. Lizardo; naar Marseille: H. C. Knappert en echtg.; M. H. Lotkrip; mevr. J. Boon; te Southampton zullen zich inschepen naar Port-Saïd: Miss Gallenkamp; Mrs. Bolton en 1 k; te Marseille zullen zich inschepen: D. Birnie; mej. I. Wenstmann; A. Dubois; H. G. Jurrihans; mevr. wed. M. E. F. Leclercq de Courcelles—Anten; R. West en echtg.; mevr. D. Simons-Posthumus; Dr. F. de Haan; W. T. London met echtg. en 1 k; mej. M. C. E. van de Kamer; Hollandse; J. Ph. P. Holtrop; C. Schlüter; mevr. G. W. A. Meulemans—Coopman; Dr. H. J. Wagener; H. Nieuwenhuis; mevr. C. H. M. v. d. Moolen—Wermips; A. van Leeuwen en echtg.; A. van der Veen en echtg.; C. H. de Blij; mevr. wed. J. E. Beijerinck—Van der Ven en d; Dr. J. T. A. Pool met echtg. en 2 k; J. A. Beer en echtg.; P. H. Steenhauer en echtg.; mej. C. S. Beymoer; mevr. H. G. Scheltema de Heere—de Bruïne en 1 kind; mej. A. J. L. Hooghwinkel; mevr. de Bruyn en 1 k; D. Bosman; naar Port-Saïd: N. de Courcey; F. Ehrlich; W. Rutherford Warren en echtg.; J. Rhodes; E. B. Nicholl.

Passagierslijst van het s.s. Prins Frederik Hendrik; gezagvoerder G. D. Nieman; van West-Indië naar Amsterdam: *W. H. Winkel; J. C. Regenhart; L. C. Leefmans; J. Murray; J. W. Polak; B. Boekhoudt en 2 k; S. Steenmeijer en echtg.; A. F. W. Kampens, echt en 2 k; mej. F. Pos; A. Heckers; mej. A. N. N. Cameron; M. G. M. de Vries; J. C. G. van Erkel; A. A. Roosa; J. Bottema; P. J. Stroo; H. Meijerink; * gedebarkeerd te Havre.

Passagierslijst van het s.s. „Koningin Wilhelmina”; gezagvoerder J. R. de Brouwers; vertrokken van Batavia 27 Augustus en aangekomen te Genua 23 September 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept: Mr. C. A. Wiessing; Dr. G. A. van den Rømer en k.; A. Ruig en k.; E. Idema; G. A. Winkel.

Van Singapore: J. Baiglié en zoon. Van Sabang: H. H. Weeker; J. Bolchover. Te Amsterdam zullen zich ontschepen: Mevr. J. ter Kuile—Goedkoop en 4 k.; F. W. F. M. Evers; P. J. v. d. Bosch; P. Krabbendam; H. J. Janzen; W. F. Nigg; A. W. van der Braak; C. C. Frietman, echtg. en 3 k.; Mevrouw F. C. Douw v. d. Krap; A. B. Poppe, echtg. en 2 k. Benevens Hr. M. troepen en schepelingen. Van Singapore: E. Clunies Ross, echtg. en 3 k.; Van Sabang: K. W. J. Dambrink; G. Welter; H. de Vries; Meijuffr. J. G. C. v. d. Toom; S. Meyer.

Magazijn
„Het Anker”
 49 Veenestraat
 27 Heulstraat
Den Haag

Witte Goederen.

Uitzetten voor Nederland en Koloniën

voor Heeren, Dames en Kinderen.

Vraag
 en
 Prijsopgaaf
 Ziektzending.

= RINCK =

Groote voorraad
 Taschjes, Portemonnaies, Portefeuilles
 enz. enz.

Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt
 bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.
 Fabrik en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestraat.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén millioen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

Gouden Medaille.

Paris 1907

Internationale Tentoonstelling Hygië

Haargroei-middelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het me
 succes kan verwachten. Men vrage
 overtuiging daarvan aan, de vele attesten
 erstelden, welke gaarne op aanvraag fr
 thuis worden gezonden. Mondeling of sc
 telijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den H
 Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBOD
 Succes bijna altijd zeker.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.

Telef. Interc. 4796. 3

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het beste en soliedste adres voor de Indische familiën. — Export door
 geheel Europa. Extra aanbieding: gandaria assin per flesch f 1.10,
 versche samballans, boemboc's, ketjap benteng, klapperboter per 1/2
 kilo f 0.90 enz. enz.

Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

BESLIST DE BESTE
 INDISCHE SIGARETTEN
 ZIJN DE

PAJAGOMBO
ANT. SIGARETTEN
 VAN
JUSTMAN
 TE BATAVIA.

N.V. Electriche Drukkerij

„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424

∴

Den Haag.

VACANT.

VACANT.

= „UNICUM.” =

„UNICUM”'s geheim chemisch preparaat is onschadelijk voor
 stof en model.

„UNICUM” heeft bekwame vaklieden voor het repareren en
 oppersen van Heeren- en Dameskleeding.

„UNICUM” heeft een 1e klas Coupeur voor het vermaken
 van slecht passende Kleeding.

„UNICUM” zorgt voor een vlugge, accurate bediening.

Eenig adres:

Fluweelen Burgwal 8. - Telef. 4947.

J. S. DIJKHOFF

Den Haag -:- Mauritskade
 Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vree
 Geld, verzilvert Coupons, opent
 kening-Courant tegen onderpand.
 casseert Wissels en Kwitantiën.